

**FIRAT ÜNİVERSİTESİ
İLAHİYAT FAKÜLTESİ
DERGİSİ**

*PROF.DR. ŞABAN KUZGUN
ARMAĞANI*

SAYI: 5

ELAZIĞ-2000

KÂMÎ'NİN TUHFETÜ'Z-ZEVRA ADLI MESNEVÎSİ

Ali YILDIRIM*

"Edimli Efendi" lakabıyla tanınan Kâmî, H.1059(1649) yılında E-dirme'de doğmuştur. Babası Gülşenî tarikatı şeyhlerinden Şeyh İbrahim-i Gülşenî'dir. İyi bir öğrenim gören Kâmî, zamanın üstad şahsiyetlerinden Neşâtî ve Ankaravî Mehmet Efendi'den özel dersler almıştır. Mülazemetini müteakip değişik pek çok medresede müderrislikler yaptıktan sonra H.1116(1704-5) yılında Medine-i Münevvere payesiyle Bağdat'a kadı tayin edilmiştir.

İyi bir şair olmanın yanında müteveyyin biri olduğunu da anladığımız Kâmî, bunu şiirlerinde samimi duygularla dile getirir:

Tâ'at-ı pencâneneden ayrılma Kâmiyâ
Nefs ü hevâ gedikleri kullukla beklenür
Kâmiyâ bâr-ı güneş mânend-i kûh-ı âhenîn
Vây hâle geçmese sühân-ı istiğfârdan

Onun dindar birisi olmanın yanında Mevlevîliğe olan muhabbetini ve babasının da şeyhi olduğu Gülşenî tarikatine mensup olduğunu anlıyoruz:

Kabr-i Mevlânâda kurbân olmak ister Kâmiyâ
Âsitânın berây-ı intisâb eyler semâ'

Gülşenîyüz biz çerâğ-ı Rûşenîden yanmışuz
Mest-i medhûşuz bu gün sahbâ-yı aşka kanmışuz

Kâmî, Bağdat'a kadı olarak gittikten sonra burada iki ayrı mesnevî yazmıştır. Bunlar Tuhfetü'l-Zevrâ ve Behçetü'l-Feyhâ adlı eserlerdir. Ancak sözkonusu eserler, Şeyhî'nin Vekâyi'ü'l-fudalâ adlı eserinde yanlışlıkla Tuhfetü'l-vüzerâ ve Behçetü'n-nu'amâ imlasıyla geçmektedir. Tuhfetü'l-vüzerâ, bu kaynağa istinaden olsa gerek Sicill-i Osmânî'de de aynı yanlışlıkla geçmektedir. Bu yanlışlık daha sonraki bir takım kaynaklarda da devam etmiştir. Hatta Büyük Türk Klasikleri ve F. Kadri Timurtaş'ın yazdığı Türk Edebiyatı Tarihi adlı eserlerde Tuhfetü'l-vüzerâ adlı eserin burada medfun meşhur vezirleri anlattığı şeklinde yanlış bir yorum da karşımıza çıkmaktadır.

Kâmî'nin sözkonusu eseri Millet Kütüphanesi Ali Emiri Efendi Manzum Eserler kısmı 373 numara kayıtlı olan divan nüshasının baş tarafında, her sayfada 21 satır olmak üzere toplam 15 varak içinde yer almaktadır.

* Yrd.Doç.Dr. Fırat Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Eserin adında geçen Zevrâ, Bağdat'ın diğer adlarından birisidir. Burada yazdığı diğer eseri olan Behçetü'l-Feyhâ'da, Bağdat havalisindeki isyan, eşkiyalık ve bunların te'dibinde Hasan Paşa'nın başarılarını da yakından takip eden ve bunları titizlikle ifade eden Kâmî'nin çevresiyle ilgili biri olduğunu anlıyoruz. İyi bir gözlemci olan Kâmî, çevreyi ve olayları objektif olarak görüp, değerlendirmiştir. Diğer şiirlerine göre yalın bir dille kaleme aldığı bu eserinde onun araştıran, irdeleyen, gerektiğinde tenkit eden yönünü de müşahede etmekteyiz. Sözkonusu eserinde, kutsal telakki edilen bu yerleri, zamanın şartları içerisinde ulaşım ve iletişimden uzak Anadolu insanına ulaştırarak önemli bir görevi de yerine getirmiştir. Kendisinin mütedeyyin yapısının da ona, bu havalideki evliya ve din ulularının türbe ve merkadlerini ziyaret etme ve tanıtma etkisi olduğu şüphesiz.

Feilatün/ mefâilün/ fa'ûlün kalıbıyla yazılan bu eser, Allah'a hamd ve sebep-i telif bölümüyle başlamakta, Hz. Peygamber ve dört halife övgüsünde devam etmektedir. Daha sonra babasının yetmiş yıl önce burayı ziyaret etmesi ve burada gördüğü bir rüyasının, kendisinin yetmiş yıl sonra Bağdat'a gelmesi ile gerçekleştiğini anlattığı bir bahis söz konusudur:

Eyler seni çok zamân mu'ammer
Âhir bir oğul ider müyesser
Oldukda nice sinîn mâzî
Ol olsa gerek bu şehre kâzî
Gel vâkı'anın zuhûrını gör
İnkâr idene dimez misin kör
Yetmiş yıl idi vukû'ı ammâ
Şimdi geldi cevâb-ı lem-mâ

Daha sonra burada medfun olan evliya ve din ulularının merkadlerine yaptığı ziyaretleri, onlara birer başlık açarak anlatmıştır. Bu kısımlarda sözkonusu din ulularının vasıflarını, kerametlerini, hizmetlerini anlatmış, bazılarının merkadlerinin bakımsızlığı ve garipliği karşısında üzüntülerini dile getirmiştir. Kâmî'nin bu ziyaretleri sadece Bağdat ile sınırlı kalmamış; Basra, Kufe, Kerbela olmak üzere yöredeki diğer kutsal yerleri görmüş ve eserinde zikretmiştir.

Kâmî, bu eserinde hakkında bilgi verdiği meşhur din uluları sırasıyla şunlardır. Hz. Hüseyin, İmâm-ı Kâzım, İmâm-ı Askerin, İmâm-ı A'zam, Şeyh Şiblî, Ebu'l-Hüseyin Nûrî, Şeyh Bısr-ı Hâfî, Ebu'n-Necîb Ârif, Cenâb-ı Ciblî, Şihâb-ı Sühreverdi, Şeyh Aziz Tâyi, Azîz-i Ma'rûf, Cüneyd-i Bağdâdî, Cenâb-ı Mansûr, Cenâb-ı Behlûl, İmâm-ı Hanbel.

Tuhfetü'z-Zevrâ Li-Hazreti Kâmi Sellemehullah

El-hamdü li-gâfiri'l-hatâyâ
Ve's-şükri li-vâhibi'l-atâyâ

Şâyeste-i hamd o kâdir-i pâk
Nâ-mahrem-i künhi çeşm-i idrâk

Şâyân-ı senâ-ı küll-i mevcûd
Zerrât-ı cihâna fâyizü'l-cûd

Her zerre aña zebân-ı hâmid
Bâdi-i mesâlik-i mehâmid

Hamdiyle olur dehen gül-i ter
Tûfi-i zebâna şükri şeker

İtdi heme âlemi müsebbih
Fermân-ı 'bi-hamdihi fesebbih'

Künhinde şikeste-bâl-i idrâk
Bâ-darb-ı sihâm-ı 'mâ-arefnâk'

Harf oldu sadâya dil-rübûde
Hamd itmeğe Vâcibü'l-Vücûda

Şâdâbter itdi hamdi Allah
Gülberg-i zebânı hamdulillah

İlminde zuhûr idince cûdi
Gösterdi bu ayn-ı bî-nümûdi

Cûş-âverî-i Vücûd-ı Mutlak
İtdi bu nebûdi bûd el-hak

Gösterdi tecelli pey-â-pey
Lâ-şey'i şey' itdi şey'i lâ-şey

Zerrât olunca atse-rizân
Cûd oldu vücûda el-hamid-h^Vân

Tafsîl-i ta'ayyünât-ı hikmet
Akl-ı kül ü nefsi-i kül tabî'at

Nesc eyledi aster-i hebâyı
Setr itmeğe Ka'be-i amâyı

Bâz itdi der-i mücerredâtı
Gösterdi heme mücessemâtı

Oldukda arada hilkat-ı ferş
Îcâda dinildi beddetü'l-arş

Vaz' oldu o kürsî-i müşa'şa'
Gül-mîh-i nücûm ile murassa'

Fermânı ile zümürüdü-reng
Kurıldı cihâna heft-evreng

Hilkat-res olup cahîm ü cennet
Hâzır iki şâhid-i adâlet

Şeb için olup kamer münevver
Mıhr oldı nehâr için ziyâ-ver

Âmîziş idüp anâsır-ı pâk
Âteşle hevâ vü âb ile hâk

Oldukda mukaddemâta temhîd
Gösterdi netîcesin mevâlîd

Şadâb olıcak bu bâğ-ı imkân
Açıldı gül-i cemâl-i insân

Sübhânallah zihî mevâhîb
Esrâr-ı vücûda bu merâtîb

Âsâr-ı şehenşeh-i irâdet
İhsân-ı hazâyin-i inâyet

Bahşâyîş-i sun'-ı zî'l-Celâlî
İn'âm-ı amîm-i lâ-yezâlî

Ferd u Ahad u Azîz u Cebbâr
Hayy u Samed u Atûf u Kakhâr

Zerrât-ı cihâna ilmi lâ-reyb
Allâm u Alîm-i âlemü'l-gayb

Ser-şâr-ı inâyeti dü-âlem
Müstağrak-ı ni'meti dem-â-dem

Ser-levha-i künhidür hüve'l-Hayy
Şîrâzesi leyse mislehu şey

Raks-âver-i şevkıdur nüh-effâk
Der-ceyb-i taharrî-i ser-hâk

Eflâk-ı meşânk u meğârib
Zibende-i zînet-i kevâkib

Mağzâ-yı ibâret-i hüve'l-Hakk
Kenz-i güher-i vücûd-ı Mutlak

Nazm-âver-i nüsha-i bedâyi'
Menşûr kün-i heme sanâyi'

Ey hâme nedür bu ter-zebânî
Güstâh-revi vü hased nedânî

Âteş üzerine var mı ruhsat
Vaz'-ı kadem-i neyîne kudret

Sedd-i reh-i türk ü tâz-ı idrâk
Ceffe'l-kalemü ve mâ-arefnâk

Deryâlar eger ola midâdüñ
Yüz biñ yıl olursa imtidâdüñ

Bu hokka-i lâciverd-effâk
Olursa devâtüñ ey kem-idrâk

Virseñ de nizâm sâhirâne
Hükümüñle kalem-rev-i beyâna

İtdikde bu târ-ı keh-keşâm
Mıstar-keş-i levh-i âsmânî

Aklâm-ı tamâm-ı rub'-ı meskûn
Vâsıt kalemine olsa merhûn

Künhinde beyâna niyyet itsek
Bir harfe eger cerâ'et itsek

Güyend turâ ki in sühan çîst
Dîvâne şödi meger kalem nîst

Müşkil bu ki acz idersefi izhâr
Olsañi da edebde had-nigehdâr

Güstâhlığa zihi cesâret
İzhâr-ı aciz idenle şirket

Var ise budur rehâya mâye
Düş dâmen-i Fahr-ı enbiyâyâ

İt acz u kusûri arz-ı dergâh
Ol na't-ı şerîf ile özür-h^Vâh

Der-Na't-ı Şerîf-i Şâh-ı Kevneyn

Ey hatm-i mesâhif-i risâlet
İmzâ-ı kabâle-i nübüvvet

Dürr-i sadef-i muhît-i akdes
Gencîne-i gevher-i mukaddes

Bâdî-i vücûd-ı her dü-âlem
Hâdî-i sübûl resûl-ı ekrem

Şâhensâh-i tahtgâh-ı sermed
Ser-halka-i enbiyâ Muhammed

Ser-levha-i mushaf-ı irâdet
Ser-satr-ı murakka'ât-ı hilkat

Cüyende-i nazm-ı devr-i eflâk
Şâyân-ı hitâb-ı lutf-ı "Levlâk"

Ser-çeşme-i cûşîş-i inâyet
Şüyende-i çihre-i dalâlet

Ârende-i müjde-i febeşşir
Me'mûr-ı kıyâm-ı kamm-ı fenzir?

Revnaq-dih-i mesned-i şefâ'at
Feryâd-res-i usât-ı ümmet

Bâr-âver-i ravza-i hidâyet
Bîh-efgen-i hâr-ı câhiliyyet

Ser-defter-i enbiyâ-ı pîşîn
İmzâ-keş-i hâtemü'n-nebiyyîn

Zîb-efgen-i sadr-ı ercümendî
Nass-âver-i lâ-nesebbi ba'dî?

Nâzende-i beyt-i Hakk tebârek
İkbâl-nümâ fevellü vecek

Rîzende-i pür sebû vü sâgar
Lebrîz-ken-i şarâb-ı Kevser

Zânû-zede-i harîmi Cibrîl
Mağzâ-yı kelâmı nass-ı tenzîl

Zâtıdır o nâme-i risâlet
Zahrında huçeste mühr-i kudret

Mâh içre elif benân-ı i'câz
Şakka'l-kamere işâret-perdâz

Destine müfavvaz oldu her câ
Miftâh-ı inâyet-i fetahnâ

Tûtî-i zebâna nutkı sükker
Kand-ı 'ene efsah'ı mükerrer

Şehbâz-ı hevâ-yı evc-i lâhût
Zib-efgen-i âşiyân-ı nâsût

Revnağ-dih-i gülşen-i büleñdî
Gül-gonca-i bâğ-ı ercümendî

Nev-bâve-i ravza-i risâlet
Âhir-res-i bâğ-ı hâtemiyyet

Değmez mi behiştten olmağa dūr
Neslinden ola Safinüñ ol nūr

Kadrince olaydı atlas İdrîs
Bir câme biçer idi be-takdîs

Ümmîd-i cemâl-i pür-fütûhu
İtmişdi kemâl debîr-i Nûhu

Nûryla teşerrüfi müberhen
Nâr olsa n'ola Halîle gülşen

Görseydi yüzün bilâ-tevakkuf
Biñ cân ile kul olurdu Yûsuf

Asrına degüldi çünkü mensûb
Ağlarsa n'ola hemîşe Ya'kûb

Tâ ber-ter oldu ulüvv-i şânı
Mûsâya dinildi "Len terâni"

Evsâfî ile zebân-ı mürğân
Vecd-âver-i meclis-i Süleymân

Şevkıyla iderdi âlemi seyr
Fazlından okurdu Mantiku't-Tayr

Tâ eyleye ravzasıyla ihyâ
Fırsat gözedür nuzûla İsâ

Oı H'âce-i Kâ'inâta ashâb
Tilmîz-i güzîn-i menzilet-yâb

Der-menkabet-i Cenâb-ı Sıddîk

Ser-defter-i sâhibân-ı hazret
Şâyeste-i mesned-i hilâfet

Ashâb-ı güzînüñ ihtiyârı
Fahr-ı dü-cihân yâr-ı gârı

Bû Bekr-i Atîk şeyh-i ashâb
Gencîne-i gevher-i cihântâb

Hüsn ile cemâli bir gül-i ter
Firdevs-i berîn ile mübeşşer

Siddîk u fasîh u zü'l-kirâma
Ceng-âver-i fâtih-i Yemâme

İnkâr idicek Arab zekâtı
Tiğna nisâr ider hayâtı

İtmişdi o mazhar-ı sa'âdet
Ashâba bu vech ile vasiyyet

Ol dem ki idem bekâya rihlet
Techîz idîñiz bi-kadri sünnet

Na'sım götürüp idiñ hemân-dem
Ma'rûz-ı ticâh-ı Fahr-ı âlem

Disün biri ey Habîb-i Rahmân
Eyâ nicedür bu kâra fermân

Olsun bize ruhsat-ı hümayûn
Siddîk kuluñ ne yirde medfün

Çün oldı cinân-ı adne râhî
Hem cümle vasiyyeti kemâhî

Nakl eylediler o cây-ı feyza
Açıldı o demde bâb-ı Ravza

İrişdi sadâ-yı edhilûhü
Fermân-ı celîl-i edfinûhü

Bu kavlı ile eyledi mu'anven
Cây-ı nefehâtını müzeyyen

Hakkâ ki cihân cihân sa'âdet
İzzet rif'at kemâl-i devlet

Salındı cinâna serv-i âzâd
Târîhi n'ola olursa âzâd

Der-vasf-ı Ebu'l-futûh Fâruk

Ser-dâr-ı zafer-şi'âr-ı mahlûk
İklîm-güşâ cenâb-ı Fârûk

Ashâb itdi bu kavli imzâ
Feth oldı Ömer yediyle dünyâ

Etvârı mesâdir-ı kerâmât
İbnü'z-zafer ü ebu'l-fütûhât

İtmişdi cihânı gerçi teshîr
İtmezdi libâs-ı fakrı tağyîr

Evvvel mazhar-ı sadr-nişîne
Unvân-ı emîr-i mü'minîne

Nusret kılıcını arşa asdı
Kısrâ melikin harâca kesdi

Dîvâna virüp nizâm u sûret
Târîhi kodı zamân-ı Hicret

Ashâb-ı güzîn idince ikrâr
Zındıka ne söz iderse inkâr

İlm ü amel ü vera'da fâyık
Muhtâr-ı sahâbe olsa lâyık

Çün ol şeh-i kişver-i velâyet
Nûş eyledi şerbet-i şehâdet

Oldı o behiştle mübeşşer
Rû-sûde-i ravza-i mutahhar

Der-menkabet-i menâr-ı Nûreyn

Bû Bekr u Ömer çekince dâmân
Oldı kamereyne sâlis Osmân

Bedreyn ile fahr iden felekler
Zî'n-nûreyne olur mı hem-ser

Nâl-i kalemi ki rişte-i cân
Şîrâze vü fatîn-i Kur'ân

Azmi ki binâ-yı dîni terfî'
İtdi Harem-i şerfî tevsî'

Dendânını şedd idüp ser-â-ser
Zer-târa dizdi lü'lü-i ter

İfrât-ı hayâdan ol ruh-i âl
Sad-berg-i güle dönerdi fi'l-hâl

Meşhûr idi hüsn ü hulku anufî
Girmişdi kulûbına cihânufî

Gel gör ki dem-i nihâyetinde
Bâ-emr-i Hudâ şehâdetinde

Olmuşdı bütün cihân diger-gün
Da'vâ-yı demiyle garka-i hûn

Rûhu olıcak resîde-i hûr
İtdi cesedi nakî'i pür-nûr

Der-menkabet-i Cenâb-ı Hayder

Ol hâtîme-i çihâr-erkân
Âli-hazret 'Ali-i zî-şân

Sultân-ı Necef şeh-i velâyet
Ser-halka-i evliyâ-yı ümmet

Dâmâd-ı şeh-i serîr-i i'câz
Hem Fahr-ı cihân-ı mahrem-i râz

Efsahh-ı nutuk cevâmi'ü'l-kilm
Bâb-ı harem-i medînetü'-ilm

Dil-h^Vâhı deęildi rif'at-i câh
Aynında deęildi mâsivâ'llah

Sırr-ı dü-serâya zâtı mahrem
Hakkâ ki odur veliyy-i Ekrem

Zühd ile imâm-ı etkiyâ ol
Ser-çeşme-i feyz-i evliyâ ol

Şâh-rû gül sülâle-pîrâ
Tâvûs-ı harem-serâ-yı Zehrâ

Bâb-efgen-i kâr-zâr-ı Hayber
Sâkî-i şarâb-ı nâb-ı kevser

Mikrâz-ı libâs-ı ömr-i a'dâ
Destindeki Zü'l-fikâr gûyâ

Çün azm-i kenâr-ı kevser itdi
Hâk-i Necefi münevver itdi

Der-ma'reke-i Güzeşte-i Evkât

Bir şeb-i tenhâ deriçe-i râz
Rûy-ı dile oldu rif'ate-bâz

Saldım niğehi bütün cihâna
Dûş oldu gözüm geçen zamâna

Befîzetmedim anı bir diyâra
Dönmiş gitmiş harâbe-zâra

Ne bir eser-i hüsn ne hayrât
Ber-bâd olmuş güzeşte evkât

Şâyân-ı nazar değil zemîni
Yok cây-ı safâ-yı dil-nişîni

İtsem kendim hezâr-bâra
Döndürmeęe yok elimde çâre

A'mâl-i muhibde ser-â-pâ
Dehşet-dih-i dîde-i temâşâ

Mânend-i nukûş-ı esb-i câdû
Hep sûret-i zîşt-nefs-i bed-hû

Bu hâl ile ser-be-ceyb-i fikret
Aldı beni girye-i nedâmet
Hûn-âbeye gark olup bütün ten
Laht-ı cigirimle doldı dâmen

Feryâd u figân u âh-ı cân-gâh
İtmişdi remîde hûşî nâgâh

İtdim zâyî' gam u sürûrî
Görsem dahi bilmezem şu'ûrî

Çökdi başıma zalâm-ı eflâk
Söndi giderek çerâğ-ı idrâk

Şehrâh-ı ta'akkulî şaşırđım
Ser-mâye-i fikreti düşürđüm

Kaldım niçe dem bu hâlet üzre
Dîvâne tamâm âdet üzre

Ammâ görünür ki ol sûr-ı âh
Bir hâl ile kim ne'ûzu bi'llah

Bir vakt oldu smâh-ı câna
Ya'ni ki derûn-ı nâ-tüvâna

Ol cânibden irişdi nâgâh
Bir rûh-efzâ sadâ-yı dil-h^Vâh

Didi ki nedür bu piç ü tâbüfî
Yok mı genci meger harâbrîfî

Benden yaña tut biraz da gûşuñ
Devşür başıña şu'ûr u hûşuñ

Bildiñ mi beni amellerifiden
Kangı amel-i cüz'iliğim ben

Kaldımsa eğer günâh içinde
Cân otu olur giyâh içinde

Ol dem ki seni kazâ-yı nâgâh
Bağdâda bıraktı h^Vâh u nâ-h^Vâh

Ol buk'a ki burc-ı evliyâdır
Hâk-i rehi reşk-i tütüyâdır

İtdik o merkadi ziyâret

Budur safia mâye-i ticâret

Çün oldu münâsebet ezelden
Dâmenlerini bırakma elden

Her birine yaz biraz menâkıb
Âsâr u kerâmet ü garâ'ib

Ta'zîm eyle her birini yâd it
Ervâh-ı güzeşteğânı şâd it

Budur kalacak safia eserden
Kurtar özüñü biraz kederden

Der-nazm-ı Hitâb-ı Hâme-i Râz

Ey kilik-i sühanver-i sihr-sâz
Meşşâte-i hüsn-i şâhid-i râz

Dânende-i sırr-ı her lisânsın
Her arz-ı merâma tercümânsın

Ser-vaktüñden benân her bâr
Koltuğuna girmeğe heveskâr

Gül-zâr-ı dili biraz beyân it
Olmış olacakları ayân it

Âgâze idüp sarîr-i nâzân
İtsün şevki hurûfî raksân

Sen itmeğicün hurûfî imlâ

Feth olmaz imiş kunûz-ı ma'nâ

Dök nokta-i ümmühâtı nâgâh

Ma'lûm ola tâ zamîr-i dil-h^Vâh

Râzî değiliz sükûta böyle

Ağzıñ öpelim hemân söyle

Kadrini bilürler ehl-i irfân

İziñ tozına olur dür-efsân

Evvel benden rivâyet eyle

Ahvâlîñi gel hikâyet eyle

Der-Vâkı'a-i Peder Be-Bağdâd

Vâlidim merhûm Gülşenîniñ

Dervîşi Tarîk-i Rûşenîniñ

Gül-gonca-i rûhı ola kat kat

Şâdâbter-i bahâr-ı rahmet

Gör vâkı'a hükm-nümâsın

Mir'ât-ı zamîr-i pür-safâsın

Bağdâda sefer olunca nâgâh

Olmuş o dahi guzâta hem-râh

Sebbâblarıñi gürûhı sınımış

Fethinde anıñi bile bulunmuş

Ol fass-ı nigîn-i bî-bahâdır

Bârû-keş-i burc-ı evliyâdır

Ol Dârü's-selâm-ı feyz-encâm

Oldıkda yine makarr-ı İslâm

Olmuş o zamânda kâr-ı vâlid

Maksûd-ı ziyâret-i merâkîd

Kalmışdı leyâli-i adîde

Dergâh-ı İmâm-ı A'zamîde

Bir gice o zât-ı pâk-âgâh

Rü'yâsında görür ki nâgâh

Zahrında anıñ be-hükm-i Yezdân

Bir nahl-i acib olur nümâyân

Evrâkı bütün nemâsın almış

Bağdâd üzerine sâye salmış

Bu dehşetle olunca bîdâr

Ta'birî için olur talebkâr

Bir pîri bulup berây-ı ta'bir

Rü'yâsın ider tamâm takrîr

Mir'ât-ı dili ki levha nâzır

Ol pîre bu oldu nakş-ı hâtır

Didi ki Cenâb-ı Hazreti Hakk

Feyyâz-ı Ezel Müfiz-i Mutlak

Eyler seni çok zamân mu'ammer

Âhir bir oğul ider müyesser
Oldıkda niçe sinin mâzî
Ol olsa gerek bu şehre kâzî

Bî-bâk ider o demde ol pîr
Bu vâkı'ayı bu gûne ta'bîr

Ol günde ne dâr var ne diyâr
Geçdikde zamân sâr-mâ-sâr

Bu vâkı'ayı te'mmül itmiş
Âhir kârı te'ehhül itmiş

Gel levh-i ezelde gör ne varmış
Gün toğmazdan neler toğarmış

Kim levha olur hemîşe nâzır
Cümle görünür afa muzâhir

Takdîr çün itdi devr-i dergâh
Dünyâya getürdi h^Vâh nâ-h^Vâh

Geçdi dü zamân-ı câhiliyet
Gösterdi cemâli kâiliyet

Oldum nice demde mehd-pîrâ
Ki handegehi figân-i bîcâ

Giryem ola mı o demde zâ'il
Nâlişle olur murâd hâsıl

Görindi çü meknet-i sekîne
Gehvâre kodı beni zemîne
Gayri yükümi yukarı yığmaz
Etvâr-ı sığar nizâma sığmaz

Hüsün ü kubuhı olunca fârûk
Her gördüğüme olurum âşık

Çeşm u ebrû hatt-ı cevânî
Kârım oldı sevâd-h^Vânî

Âvâre iken berây-ı teklîf
Rüşd ile bülûğ itdi teşrif

Kullukla eğerçi mükrim oldum
Başlı başıma bir âdem oldum

Olursa eğer bunuñ cevâbı
Darb u zencîr ile hesâbı

Yâ Rab nice olur netîce kârım
Geçdi bu gam ile rûzgârım

Âhir virdi boyun rızâya
Sevk itdi beni reh-i kazâya

Ol mesleğe çünki âzim oldum
Bir gün giderek mülâzım oldum

Ki kâtib olup gehi mukayyid
Fetvâta mübeyyiz ü müsevvid

Fetvâ ocağına râğbet itdim
Yıllarca ben anda hidmet itdim

Ne sa'y u taleb ne âh u feryâd
Virildi bafîa kazâ-yı Bağdâd

Gel vâkı'âmîi zuhûrını gör
İnkâr idene dimez misin kör

Yetmiş yıl idi vuku'ı ammâ
Şimdi geldi cevâb-ı lemmâ

Eyle sadediñ ne ise îrâd
Uzatma sözi misâl-i Bağdâd

Olmış ezelf süvâr-ı Bağdâd
Ârâmgeh-i kibâr-ı evtâd

Der-meşhed-i Pâk

Ya'ni o kazâdadır mukarrer
Şâh-ı Necef ol Ali Haydar

Şöhretle tevâturuñ hilâfî
Ba'zular idermiş ihtilâfî

Kim câmi'-i Kûfede o hazret
Âsûde ola be-izz u devlet

Lakin hulefâ ma'a'l-ekâbir
Oldılar anı Necefde zâ'ir

Mahsûs u meşâhidânla âsâr
Yirden göğe dek çekilmiş envâr

Bî-şübhe budur anîi makâmı
Mehcûr ola mı esed künâmı

Ol hâke yüzün sürince zâ'ir
Yüzi nûrınıñ hemîşe zâhir

Ol kal'a ne dil-güşâ eserdir
Bir fass-ı nigîn-i mu'teberdir

Gösterse n'ola harîmi ferşi
Âyine gibi cinân-ı arşı

Cûş-ı ferah-ı harîm-i Meşhed
Mânend-i behîşt olur müşâhed

Kat kat eşiginde rûy-ı hasret
Rûmâle mihr bulur mı nevbet

Câmı olalı o nâzeniniñ
Gökcek kulıdır felek zemîniñ

Âvîzeliğe ol âsitâna
Hürşîd recâda kehkeşâna

Yüzdür yürüyen kadem yirinde
Ol hâke kadem adem yirinde

Kandîl-i feyz-firûz pür-nûr
Kıymet-şiken-i külâh-ı fağfûr

Pîrâmen-i meşhed-i mübârek
Bâ-nûr-ı nazar olur müşebbek

Hâsıl çü gubâr-ı âsitâm
Kim kor göze kuhl-ı İsfehânı

Ferhunde-demi bahâr-ı behcet
Sevdâ-zedesi hevâ-yı cennet

Olmuş eşigin berây-ı takbîl
Deryâ-yı Necef sarâyâ tebdîl

Zülf-i nâhîd olur be-ta'cîl
Lâzım olıcak fetîl-i kandîl

Hûrşîd gözini hayr eyler
Pûşîde-merkad münevver eyler

Her gün örter şafakla gerdûn
Ahşâm güneşi kumâş-ı gülgûn

Mahlûl olmaz cihân hizmet
Zülf-i havrâdadır ferâşet

Gel ey kalem-i sihr-beyânım
Tab'ımla hemîşe hem-zebânım

Zu'munca yeter sitâyîş itdifî
Vâdi-i güherde kâviş itdifî

Olmaz hele düşme ıztırâba
Ta'bir-i asîr bu tûrâba

Tahsîl ide gör nice hâlin
Fevt itme ziyâretifî me'âlin

Tâ âkıbet ol şeh-i velâye
Züvvârına eyleye şefâ'at

Kırkıncı sene olunca nâgâh
Terk eyledi şeş-cihâtı ol mâh
Ser-satr-ı Nu'ût-ı Kerbelâdır

Başla yine bir özge nevâyâ
Şehnâz-ı Irâk-ı Kerbelâyâ

İtmiş bu mahalde câ-be-takdîr
Şâh-ı şühedâ cenâb-ı Şîr

Ol filze-i kebd-i Şâh-ı İsrâ
Dürr-i sadef-i Betûl-i Zehrâ

Dîbâce-i nüsha-i hidâyet
Ser-satr-ı risâle-i velâyet

Vâlâ-güher-i kurûn-ı eslâf
Evc-i şeref-i burûc-ı eşrâf

Gayret-keş-i âl-i beyt-i emced
Nâzeyn-i harem-serâ-yı Ahmed

Nesl-i esed ol İmâm-ı âgeh
Nâmûs-ı e'imme-i devâzdeh

Oldı o gevher bu yerde nihân
Olmaz mı zemîn reşk-i rıdvân

Hakkâ ki o meşhed-i mu'azzam
Vasfında olur tabî'at ebkem

Ammâ yine ol hevâ-yı dil-cû
Fezyiyle ider cihâdî pür-gû

Tâkımı gör ebruvân-ı cânân
Besmânde-verâ-yı tâk-ı nisyan

Hasret-keşi Tübbet-i hevâsı
Bulgâr zemîni mübtelâsı

Hurmâlarınıñ hırâm-ı nâzı
Mahmûda unutturur Ayâzı

Geldikde o kal'asını hayâle
Âgûşa alur o mâhı hâle

Şeb-tâ-seher u seher-be-şeb hem
Envâr ile dopdolı dem-â-dem

Gül-geşt-i harîm olan o yollar
Zâ'irleri hep cinâna yollar

Ol dâ'ire-i harîm-i ma'mûr
Ser-çeşme-i feyz-i menba'-ı nûr

Her bir tâk-ı revâk-ı vâlâ
Züvvâr-ı semâya oldı me'vâ

Ebvâb-ı harem-i şifâda cân
Her derde bulındı kevnde dermân

Birdir anda gedâ ile şâh
Mîhr ile vefâ kilid-i dergâh

Gülzâr-ı harîme virdi zîver
Gül-gonca-i künbed-i münevver

Nûr içre yatur uğrı hûr
Kandîl üzerinde nûr alâ nûr

Ol şem'a yanar be-sûz-ı tebcîl
Pervâne gibi heme kanâdil

Ol şâh-ı velâyet-i cihântâb
İtdi şühedâyı anda hem-hVâb

Seyr eyle riyâz-ı haymegâhı
Mevc-i yem-i feyz-i intibâhı

Maksûdım eyle arza-i Şâh
Âdâbla kıl vedâ'-ı dergâh

Der-menkabet-i İmâm-ı- Kâzım

Bağdâda gelüp emîn ü sâlim
Ol zâ'ir-i âsitân-ı Kâzım

Gül-gonca-i bağ-ı nesl-i Haydar
Nûr-ı basar-ı İmâm-ı Ca'fer

Ehl-i Beytiñ şeh-i sabûrî
İsnâ Aşerîñ yedinci nûrî

Ahlâk-ı zemîmeden müberrâ
Kâzım lakabıdır ismi Mûsâ

Gösterdi numûne-i cinânı
Bu feyz-i leb-â-leb-i âsitânı

Gavs-i ümmet-i İmâm-ı millet
Zâtı heme masdar-ı kerâmet

Şeh-beyt-i kasîde-i ma'ârif
Fâzıl-ı ilm-i ledünnü ârif

Kâzım lakabına oldu şâyân
Zemmin idene iderdi ihsân

Rûhı gidicek cevâhir-i arşa
Defn oldu mekâbir-i Kureyşe

Hakkâ ki o günbed-i münevver
Virdi bu zemîne zîb ü zîver

İtdirdi muhabbet izdiyâdı
Hem-h^Vâb-ı Muhammed Cevâdî

Kim oğlunuñ oğludur o server
Olmuşdı muhabbeti mükerrer

Ol oldu nesibi Murtazâmî
Nûr-ı basarı Ali Rızâmî

Ahlâk-ı hamîdeyi o câmi'
İsnâ Aşer-i İmâm-ı Tâsi'

Gördükçe olurdu anı dil-şâd
Me'mûn halife itdi dâmâd

Lâzım bu makâmıñ ihtirâmı
Âgûşa alur iki imâmı

İhlâsıñı kıl du'âya hem-râh
Bî-şübhe olur kabûl-ı dergâh

Bu bir ulu dergeh-i keremdir
Yok lafz-ı adem kamu ni'amdır

Kıl istediğini merâmı izhâr
Mahrûm olmaz bu yerde züvvâr

Der-Vasf-ı İmâm-ı Askerîn

Zâ'ir olalım gel evliyâyı
Hem server-i sürremen-i re'yi

Ya'ni ki Ali İmâm Âşir
Hâdî vü takî zekî vü şâkir

Ehl-i beytin o bir imâdı
Nûr-ı basar-ı İmâm-ı Hâdî

Gerçek o velâyetini eridir
Bir nâmı Veliyy-i Askeridir

Eylerdi halife aña hurmet
Görmüşdi nice nice kerâmet

Her câyı ki ol iderdi mesken
Her cânib olurdu aña gülşen

Bağdâda iderdi ki hırâmı
Sâmîr idi velî makâmı

Ol buk'aya reşk iderse gülzâr
Mânend-i behişt-i tahtı enhâr

Bî-şübhe olur sahîh ü a'del
Ol câya gelen mizâc-ı muhtel

Pür-neş'e-i hevâ-yı dil-sitâni
Bahşende-i keyf-i câvidâni

Ol rûh-ı azîzi arşa saldı
Oğlı Hasam civân aldı

Bir necl-i necîb idi mü'eddeb
Hâlis lakabı ile mülakkab

Buldıysa n'ola ger ümmete yol
İhdâ aşerî e'immedir ol

Bu kubbeñe reşk-i mihr ü mehdîr
Ol iki imâma cilvegehdîr

Seyr eyle haremdeki o câhı
Ka'rında bedîd olan o mâhı

Serdâb önüfide kıl du'âyı
Arz it o makâma her recâyı

Mehdî o mahalde gıybet itmiş
Züvvâr o makâma hurmet itmiş

Her yirde koma recâyı elden
Kutlu didiler mahall-i mahalden

Mehdî ki imâm-ı mu'teberdir
A'câm katında muntazardır

Görmüşler idi sikât-ı ümmet
Hâl-i sığarında çok kerâmet

Add eylediler olunca âgeh
Anufla e'immeyi düvâzdeh

Çün itdifî e'immeyi ziyâret
Sâ'irlerine gel eyle himmet

Der-Menkabet-i İmâm-ı A'zam

Züvvâra olur ehemm ü elzem
Rû-mâl-i der-i İmâm-ı A'zam

Fahr itse n'ola cihânda her ân
Dergâhına yüz süren müslimân

Ol buk'a aceb ferah-fezâdır
Bir ravza-i pâk u dil-güşâdır

Bir kerre gelen gidem disün mi
Bâğ-ı İreme İrem disün mi

Tevzi'-i feyz ider hisârî
Hurmâları sanki tabla-kârî

Eflâka salar o kubbe sâye
Züvvâra virir hevâsı vâye

Bâğından irişse bûy-ı behçet
Âşüfte olur dimâğ-ı cennet

Şeh-râh-nümâ-yı ehl-i tuğyân
Âli-hazret cenâb-ı Nu'mân

Şâdâb-ken-i riyâz-ı irşâd
Âteş-zen-i mûşezâr-ı ilhâd

Ol câmi' vü merkad-i münevver
Rû-mâl idene safâ mukarrer

Ol künbed 'aceb kerâmet olmuş
Fânûs-ı sirâc-ı ümmet olmuş

Bu oldu melâzgâh-ı gümrâh
Bahşende-i feyz-i Bârekallah

Yanında o bâğ-ı behcet-efzâ
Hasret-keşidir behişt-i a'lâ

Ahsent zihî zemîn-i dil-cû
Fersûde giyâhı anberîn-bû

Ol kasr-ı ferah-fezâsı anûfî
Mânend-i behiştîdir cihâmûfî

Havzında olan letâfetet el-hak
Mâhiye ider hilâli mülhak

Her katre-i mâ dür-i Adendir
Su zann olunursa sût-i zandır

Âfâkı pür eyledi kemâli
Nâhi-i ümmet anûfî 'iyâli

Gümrâhân-ı cihâna hâdî
Ayn-ı hikmetdir ictihâdî
Hoşnûd ola ol imâm-ı âgâh
Yüz sürdük o hâke hamdüli'llah

Der-Vasf-ı Makâm-ı Şeyh Şiblî

İtmişler o beldeyi şerefyâb
Bir nice azîz-i kutbü'l-aktâb

Ez-cümle biri veli-i eşher
Şiblî nesebet cenâb-ı Ca'fer

Ser-halka-i meclis-i velâyet
Dîbâce-i nüsha-i kerâmet

Zühd ile derûnı enver olmuş
İrşâd-ı Cüneyde mazhar olmuş

Kem-katre iken nazarda jâle

Şemsi göricek irer kemâle

Maksûdı der-i velîde ara

Her derde olur bu derde çâre

Tâcü'l-urefâ ebü'l-avâtıf

Mecmû'a-i zübdetü'l-ma'ârif

Memdûh-ı e'izze-i tarikat

Makbûl-ı ecille-i hakikat

Nessâc-ı seberruk-ı tasavvuf

Ferrâş-ı ta'assüf ü tekellüf

Olmuşdı o sâhibü'l-hamiyye

Medfûn-ı civâr-ı A'zamıyye

Ol ider hemîşe cilvegâhı

Rûmâlgeh oldu hângâhı

Hakkâ ki odur makâm-ı behcet

Hasret-keşi gülsitân-ı cennet

Virür ne kadar ide tezellül

İnsâna muhabbeti tezelzül

Şiblî ammâ esed-mehâbet

Başdan başa masdar-ı kerâmet

Ferhunde-hoşâ makdem-i âlî

Nûr olmuş anıfla ol cevânî

Fazl-ı tabakât-ı evliyânıfı

Dördünciyidi makâmı amîfı

İtmişdir o mazhar-ı hidâyet

Hayr-ı nessâcdan inâbet

Çün oldu der-i Cüneyde dâhil

Gülzâr-ı merâma oldu vâsıl

Bidâr olayım diyü müretteb

Çeşmine nemek çekerdı her şeb

Ol zât-ı şerif mu'teberdir

Bî-şübhe dürüst gerçek erdir

Der-vasf-ı Ebü'l-Hüseyn Nûrî

Nûr isterse hemîşe aynıfı

Gel merkadine Ebü'l-Hüseyniñ

Nûrî lakabıdır ismi Ahmed

Nâm-ı pederi Bağî Muhammed

Nûr ile tolu makâmı her ân

Nûrî lakabına oldu şâyân

Çün maskat-ı re'si şehri Bağdâd

Şeyh Saktîden oldu irşâd

Akrânı Cüneyd idi mukarrer

Zü'n-nûn ile sohbeti mükerrer

Yazın tabakât içinde nâmın
İkincide gösterir makâmın

Kâr-ı nazarı kulûbi ihyâ
Meş'âl-i fetîle-i süveydâ

Oldukda tarîk-i Hakka sâlik
Düş aña niçe mehâlik?

Fevtin işidüp Cüneyd dirdi
Feyzifi nısfı zemîne girdi

İtmişler o gevheri hediye
Âgûş-ı zemîn-i A'zamiye

Hakkâ ki ol âsitân-ı enver
Nûr ile tolu behište beñzer

Ol kim işiginde itdi hıdmet
Buldı nice yüzden izz ü devlet

Huddâma niçe kerâmet olmuş
Çok kişilere hidâyet olmuş

Aşk ehliniñ ol melâzgâhı
Erbâb-ı sülûk cilvegâhı

Âhen dil iderse çihre-sâyı
Bulurdu tarîk-i kîmyâyı

Her maksad olur orada hâsıl
Dil-hastalara şifâ-yı âcil

İtmişdi sülûka bezl-i makdûr
Akınca derûna çeşme-i nûr

Erbâb-ı sülûka bir debistân
Ashâb-ı kemâle bâğ-ı irfân

Bigâne gelende yâd olmaz
Bâzâr-ı feyz kesâd olmaz

Bu dergeh ola hemişe ma'mûr
Tâ haşr olsun makâmı pür-nûr

Der-Midhat-i Bişr-i Hâfi

Dil-hastalara ilâc-ı şâfi
Pür-feyz makâm-ı Bişr-i Hâfi

Ol makdem-i asr-ı evliyâdır
Ser-halka-i bezm-i asfiyâdır

İtmişler anıñ yirin ifâde
Ulu tabakât-ı evliyâda

Olmuşdı garîk-i bahr-ı rahmet
Sermest-i rahîk-i bezm-i vahdet

Ne şâh u gedâ ne haşmet-i câh
Nâbûd yanında mâsivâ'llah

Yalın ayak ol gezerdi her dem
Hâfi lakabıyla oldu mu'allem

Eylerdi cemî'-i müşkilin hall
Geldikde aña İmâm-ı Hanbel

Zâhirde ol idi bî-medânî
Bâtında buña yoğidi sâni

Ehlu'llahî müsellemidir
Menzilgehi kûy-ı A'zamîdir

Ser olmak için olunca me'zûn
Uzletgedesinde oldu medfûn

Ol tutmuş idi mekân evinde
Müştâkını buldı cân evinde

Olmuş o mahall-i murba'âna
Bâlâteridir miyân-hâne

Sûretle muzîk o cây-ı harem
O nûr ile tolu sevâd-ı a'zam

Bir beyt ammâ ki feyz-i şeb-hûn
Birbeyt ammâ ki güzîde mazmûn

Dâd u sited-i feyzîde bî-bâk
Hâkine hevâ hevâsına hâk

Endîşe arar her aña beñizer
Âmed şüdi hep behište eyler

Vasfını kalem ider mi tefhîm
Olur mı aña sühanla ta'zîm

Tâ kim ideler anı ziyâret
Rûhına ola hezâr rahmet

Der-Vasf-ı Ebü'n-Necîb Ârif

Elden koma dâmen-i tabîbi
Abdü'l-kâhir Ebü'n-Necîbi

Gül-bâğ-ı hakîkatîfi o verdi
Nâm-âver idi beher verdi

Ol h'âce-i bender-i tarîkat
Ser-mâye-i sâlikân-ı ümmet

Sad-berg-i gül-i nihâl ta'addî
Nev-bâve-i her-riyâz-ı fetvî

Tâ'î-i mukaddemât-ı irfân
Her nutk-ı şerîfi mağz-ı Kur'ân

Seccâde-nişîn-i cây-ı irşâd
Ârâmgehi derûn-ı Bağdâd

Budur nesebinde kavî-i tahkîk
Olmuşdı nesîl-i pâk-ı Sıddîk

Oldı gezerek? der-i câli?
Perverde-i Ahmedü'l-Gazâli

Bir kût-ı hilâl için o server
Sakkâlık ile ta'ayyüş ider

Geldikde aña karâr u temkîn
Dergâhına yüz sürer selâfîn

Menzilgehi maksim-i ma'ârif
Sâliklere tekye-i avârif

Ol hâke idenler ilticâyı
Derd-i dile buldılar revâyı

Mihmânesini ol ider himâyeye
Bahşende-i vâye her gedâyaya

Bî-çârelere deri güşâde
Revhından iderler istifâde

Feyzinden alur nasîbi herkes
Dil-hastalara odur meded-res

Ol hâne degül melâzz-ı cândır
Reşk-âver-i mihr-i âsmândır

Ol mescid o medrese o merkad
Mânend-i harem-serây-ı meşhed

Olmış diyü bu mahalde kâ'im
Reşk itdi zamân-ı zemîne dâ'im

Olsun o makâm-ı kudse kat kat
Yerden göge dek hezâr rahmet

Der-menkabet-i Cenâb-ı Cibli

Ey kilik-i güher harîd-i irfân
Abdü'l-kâdir makâmıdır kân

Geylân ili gevheridir ol zât
Kutbü'l-aktâb zü'l-kerâmet

Buldı o güherle şöhret ü şân
Fahr itse n'ola anıfla Geylân

Ol gonca-i bâğ-ı kâbiliyyet
Gösterdi sabî iken kerâmet

Geldikde meh-i sıyâm o server
Süd emmedügin nakl iderler

Eylerdi meh-i sıyâmı idrâk
Zûr-ı rûze iderdi imsâk

Dürr eyledi kim sadefde yek-tâ
Takvâ ile doğdı ol güher-zâ

Yâd eylediler o nûr-ı aynı
Kimi Hasanı kimi Hüseyni

Zâtı heme müşkilâtı hâvi
Fehm eyler idi lisân-ı kâvi

Cû' ile geçerdi ekser evkât
İkbâl itmez ta'âma bi'z-zât

İtmiş vasfın iden hikâyet
Hızr ile görüşdügin rivâyet

Mısbâh-ı sülûkî ol vahîdîfi
Perverdesidir Ebu Sa'îd'ifi

Ol dem ki çıkıp nasîhat eyler
Va'zına gelür nice velîler

İtdükce olur ma'a'l-irâde
Boyunlarına kadem-nihâde

Bağdâd Şattı idince tuğyânGark
olmaları olur nümâyân

Halkı nefesinden ister imdâd
Yâ şeyh diyü iderdî feryâd

Eylerdi asâ ile işâret
Başlardı tenezzüle o sâ'at

Asrında yoğidi aña hem-tâ
Kutbiyyetin eylemişler imzâ

Nâmı tutmuş bütün cihâm
Kutbiyyetinin budur nişâm

Ol heybet ile o merkad-i pâk
Hayret-bahşâ-yı çeşm-i idrâk

Ol künbed-i sebzi dir görenler
Tûtî-i behîst-i adne beñzer

Ferş-i harem leb-â-leb envâr
Rûmâlgeh-i kibâr-ı züvvâr

Her hücre tolu ricâl-i uşşâk
Yek-lahza cemâl-i yâre müştâk

Tâ'ât u sülûk-ı sûfiyâna
Mahsûs olmuş ol âsitâne

Bî-şübhe budur ne kîl ü ne kâl
Harmengeh-i kiştzâr-ı âmâl

Der-Vasf-ı Şihâb Suhreverdî

Şehrâh-ı sülûk-ı reh-neverdî
Bû Hafz Şihâb Suhreverdî

Siddîk-nisbet semiyî-i Fârûk
Âşık aña sâlikân o ma'şûk

İbnü'l-ahîdir Ebu'n-Necîb'îfi
Perverdesidir hem ol Lebîb'îfi

Şeyhü'l-urefâ mücâhid-i dîn
Âhir-res-i evliyâ-pîşîn

Zânû-zede-i harîmi efrâd
Seccâde-nişîn-i bezm-i irşâd

Ser-çeşme-i feyz-i selsebîli
Reh-yâb-ı harem-serâ-yı Ciblî

Zâtında ne rûtbedir ol ârif
Şâhididir avârifü'l-ma'ârif

Bağdâd-ı Irakın evliyâsı
Olmışdı şihâb-ı intihâsı

Eylerdi serhen? ü müdellel
Erbâb-ı sülûk müşkilin hal

İlm ü amel ile bî-medânî
Asrında yoğıdı aña sâni

Bağdâda azîmet itdi nâgâh
Teshîrine geldi HVârezmşâh

Haşmetle hezâr leşker ile,
Geldi nice yüz biñ asker ile

Rifâti halife oldu nâ-çâr
Dergâh-ı azizden talebkâr

Vardı nice ger nasîhat itdi
Kâr eylemedi fezâhat itdi

Kahrına olup dehen-güşâde
Gel gör ne olur hilâf-ı âde

Bâd-ı sarsar o demde çıkdı
Âb haymelerin başına yıkdı

Kalbine dokındı ol dil-âzâr
Yağdı üzerine bir aceb kar

Tâkat yoğ idi dahi karâra
Azm eylediler bütün firâra

İdbârına çün azîz el açdı
Kış geldi o şâha döndi kaçdı

Gösterdi kerâmeti ol âgâh
Ahsent hezâr bârekallah

Âli câmi' o merkad-i nûr
Ak bâb civârın itdi ma'mûr

Der-midhat-i Şeyh Azîz Tâyi

Ol tağayyür iden kabâyı
Dâvûd bin Nusayr bin Tâyi

Ser-çeşme-i zezem-i hakîkat
Tâb-efgen-i meclis-i tarîkat

Tilmîz-i İmâm-ı A'zam idi
Efkah kâmil müsellemler idi

İrşâd idicek Habîb ânı
Terk eyledi cümle İn u Ânı

Gitdi o ifâde istifâde
Nefy ile başladı cihâda

Oldı giderek imâm-ı ümmet
Mihrâb-ı niyâz-ı ehl-i hâcet

Erbâb-ı sülûkî akdemîdir
Üstâd-ı Habîb-ı A'cemî'dir

Tenhâlığı itmişdi mu'tâd
Uzletgehi idi Kerh-i Bağdâd

Yine ol mahalde defn olunmuş
Rihletde o arsada bulunmuş

Ol buk'adadır velîler ekser
Ol arsa aceb huçeste-enver

Büy-i çemen-i latîfi her ân
Müşğîn-sâz-ı meşâmın-ı insân

Ol yerde sabâ ki geh vezândır
Çün nağme gıdâ-yı rûh-ı cândır

Dest-i nesemât ile nevâhi
Bu yerden alırlar inşirâhi

Vasfın işiden görenle yeksân
Dâvûdî nefes müferrah-ı cân

Olmışdur o merkade ne minnet
Mecrâ-yı murâd altı sâ'at

Yetmez mi safa kerâmete dâl
Ol merkade yüz sürer beher-sâl

Olmaz mı dile safâsı meşhûd
Bir yerde ola makâm-ı Dâvûd

Ol türbe-i pâke yüz sürenler
Her ne dilese virür erenler

Soñ demde makâmı cennet olsun
Sîr-âb-ı zülâl-i rahmet olsun

Der-menkabet-i Azîz-i Ma'rûf

Ta'akkul u kerâmet ile mevsûf
Kerhî nesebetdir ismi Ma'rûf

Bâlâ-kün-i kâr-ı sırr-ı Feyyâz
Âbid zâhid müfîz-i murtâz

Tâyî yakdı anıñ çerâğın
Şâdâb itdi derûmı bâğın

Gûşında idi sadâ-yı Dâvûd
Sırr-ı Acemî dilinde mevcûd

Şehrâh-ı sülûka oldı kâ'id
Kutbeteyne fuhûl-ı şâhid

Sebt oldı fuhûle çün esâmi
Abdâlîne yazıldı nâmı

Ol zâta makarr olan o merteb
Olmaz mı mazanne-i icâbet

Nessâc-ı sebrruk-ı ma'ârif
Sır-bağş-ı derûn-ı gül-i ârif

Mektûbda nâmı mu'teberdir
Şehbâl-i hümâm-ı nâ-berdir

İş'âl-ken-i şumû'-ı idrâk
Dil-hastalara türâbı tiryâk

Bâb-ı harem-i safâ sirişti
Rûmâl ideni ider behiştî

Züvvâra kesel bulur mı hîç yol
Rûhâniyetle dopdolu ol

Ol câmi'-i pür-safâ o merkad
Uşşâka ferah-resân-ı sermed

Ta'yîn-i fuhûl-ı işâretidir
Rûz-ı şenbih ziyâretidir

Ammâ ki meşâyih itdi âdet
Tâ ola bürehne-pâ ziyâret

Gel gör ki nedir bu izzet-i şân
Ol dahi bizim gibi bir insân

Eltâf-ı Hudâ'ya mazhar olmuş
Bir zerre hâk cevher olmuş

Ahsent zihî inâyet-i Hak
İtmiş anı kudsiyâna mülhak

Şâyeste geçen o yerde evkât
Olursa vesîle-i mübâhât

Der-medh-i Sırrî-i Zü'l-kirâm

Kerhi bi-tamâm iden ziyâret
Gel gel Sakatî'den itme gaflet

Kurbında o kâmilîfi mezârı
Ol yerde imiş kadîm dârı

Ser-halka-i bezm-i evliyâdır
Asrında e'azz-ı asfiyâdır

Lafz-ı Sakatî ki ya'ni Attâr
Şeh-bender-i kâsibân-ı ticâret

Oldı alemi-i sırrı ârif
Güldeste-i gülşen-i ma'ârif

Kerhî'den o dem ki bey'at itdi
Her kârından ferâgat itdi

İtmişdi sülûka anı sâ'î
Ol nazar-ı ceyb-i râ'î

Nefsiyle cihâdî âdet itdi
Tenhâca oturdu uzlet itdi

Müşkilleri aña mülhem oldu
Esrâr-ı ledünne mahrem oldu

Oldı giderek karîn-i evtâd
Seccâde-nişîn-i cây-ı irşâd

Miftâhü'l-gayb kapular açdı
Evlâ tabakâna tâmu geçdi

Oldı olıcak safâ ziyâde
Kutbiyyete dek kadem-nihâde

Gel gör ne makâma oldu nâ'il
Şâkirdi ola Cüneyd-i kâmil

Kadrini bilüp ulı medânî
Hem-h^Vâb itmiş yanında anı

Bir tahta oturmuş iki hâmân
Yok anda nizâ'-ı tâcdârân

Kutbiyyetin ile o künbed-i pâk
Sâhib-kamereyn-i reşk-i eflâk

Sâ'irlere nisbet ile hâlet
Bu cây-ı ferah-fezâda kat kat

Der-zıkr-i Cüneyd-i Sâhib-irşâd

Mezkûr Cüneyd o dürr-i meknûn
Hâli ayağı ucında medfûn

Tâ'ifeteyne seyyid oldu
Fazl-ı ver'î cihâna doldı

Silk-i tabakât-ı evliyâda
İkincide geldi nâmı ziyâde

Zühd ü takvi ile 'alemdir
Hakkâ ki azîz-i muhteremdir

Sâdât-ı kirâm muktedâsı
Kavmîfi ulusı ve mültecâsı

Ummân-ı cevâhir-i ma'ârif
Esrâr-ı hakîkati mükâşif

Mesned-pîrâ-yı sadr-ı fetvâ
Hâdi-i tarîk-i zühd ü takvâ

Murtâz-ı veli mücâhid-i dîn
El-bürz-i vakâr u izz ü temkîn

Oldukda mehâbeti hüveydâ
İslâma gelür görünce tersâ

Nâşîlerden lisânı sâlim
Âdâb-ı şer'at üzre dâ'im

İtseydi eger 'alfile himmet
Geldiği yere giderdi 'illet

Va'zına geleydi bir günehkâr
Tâ'ib tâhir giderdi nâ-çâr

İtdikçe nisâr o la'l-i dür-püş
Güş-ı câna olurdu mengüş

Der-Vak'a-i Cenâb-ı Mansûr

Ol cây-ı ferah-fezâ-yı pür-nûr
Kurbında anı makâm-ı Mansûr

Hallâc-ı cihân fedâ-yı uşşâk
Tûfân-ı belâ şeh-per-i âfâk

Şehr-i Beyzâda neş'et itdi
Bağdâda gelüp ikâmet itdi

Amr Mekkîniñ oldu mürîdi
Uşşâk-ı hakîkatiniñ ferîdi

Şehrâh-ı tarîk-i hakka râgîb
Nûrî ve Cüneyd ile musâhib

İfrât-ı muhabbet ile meczûb
Ser-mest-i rahîk-i aşk-ı mahbûb

İzhâr-ı kerâmeti mukarrer
Envâr-ı sülûk ile münevver

Lîkin cezebât içinde şaşmış
Deryâ-yı telâşi başdan aşmış

Ba'zılar ider bu kavli ısgâ
Katline Cüneyd vire fetvâ

İtmişdi o demde Cüneyd rihlet
On bir sene soñradır şehâdet

Bir sözle harem-serâyâ girmiş
Ber-dâr olmuş murâda irmiş

Dîdâr-ı bekâ olup hüveydâ
Dar olmuş anıñ başına dünyâ

Nefsü'l-emriñ katı hilâfi
Hakkında iderler ihtilâfi

İzhâr iderdi sânihâtu
Mir'ât-ı zamîrinde lâyhâtu

Bir yemde görölmedi o cûşiş
Makder-i beşer değil bu gûşiş

Bir gömlek ile haremde dâ'im
Bir yıl ser ü pâ bürehne kâ'im

Ahbâbı libâsını yapardı
Gömlekle deri bile kopardı

Sâ'ir tâ'ât hadden efzûn
Biñ rik'at idi namâzı her gün

Ma'lûm değil hakikat-i hâl
Hüsn-i zanda ne kil ü ne kâl

Kabrin idegör anıñ ziyâret
Olsun o garîk-i bahr-ı rahmet

Meczûb-ı Hudâ Cenâb-ı Behlûl

Züvvâra değil bu yerde mechûl
Bâzâr-ı serâ-furûş-ı Behlûl

Setr itmek için güher nihâdın
Mecnûna çıkarmış idi adın

Terk eylemiş idi izz ü şânı
Dutmuşdı cihânı dâstânı

Bu yerde hemîşe cilvegâhı
Âmed şüde dâ'imâ nigâhı

Âyîne kalbi şöyle pür-nûr
Yoğ idi anıñ yanında mestûr

Her kim aña uğrayup geçerdi
Kalbinde ne var ne yok açardı

Söylerdi hemîşe dürr-i meknûn
Mecnûn diyen aña oldu mecnûn

Ârif ü dâna veli âgâh
Bir pûla satardı virse câh

Bir iki harfden ev yapardı
Cennet evidir diyü satardı

Kabr-i şeref-i ziyâret olmuş
Bir ev gibi yapmak âdet olmuş

Rûhâniyet anıñ nişâmı
Şehbâz-ı velâyet anıñ nişâmı

Varsa eger anda bir kühenkâr
Tâ'ib tâhir dönerdi nâçâr

Çok kimseleri o cây-ı pür-nûr
İtmişdi metâlibiyle mesrûr

Elden koma sıdk u ihtirâmı
Hâfî değil evliyâ makâmı

Cân u dilden kıl iltimâsı
İksîr altun ider muhâsı

Hâkine niyâzı her zamân it
Maksûd ne ise der-miyân it

Bi-şübhe olur murâd hâsıl
Böyle olunur merâma vâsıl

Der-menkabet-i İmâm Hanbel

Zâhirde imiş zamân-ı evvel
Âsûdegeh-i İmâm-ı Hanbel

Var idi binâ-ı merkadi hem
Mâ-beyn-i Şatt u İmâm-ı A'zam

Etrâfına Şatt olup havâle
Ol mâhı kuşandı sanki hâle

Hâlâ ne eser ne sâht-ı hâk?
Kalmış Şat içinde merkad-i pâk

Âgâhıdır evvelde evliyâmıñı
Gâyet ulusıdır asfiyâmıñı

Nûr-ı vechin görince gebrân
İslâma gelürdi ez-dil ü cân

Zâhirde cihâdî emr-i fetva
Bâtında kemâl-i zühd ü takva

Asrında fuhûlüfî a'zamıdır
Ehlu'llahîfî mükerremidir

Me'vâsı riyâz-ı cennet olsun
Rûhuna hezâr rahmet olsun

Der-hâtîme-i Riyâz-ı Züvvâr

Kâmi yeter eylediñ sebâhat
Bağdâd velilerin ziyâret

Bulduñ bu zemîni nâgehânî
Mânende-i genc-i Şâyegânî

El-hak bu eserde bî-riyâsın
Vassâf-ı kibâr-ı evliyâsın

Erzân harîd olur yerinden
Gel câ'ize iste her birinden

Am mâ ki değıl metâ'-ı dünyâ
Alma gevher yerine mînâ

Âhir demde inâyet iste
Her birinden şefâ'at iste

Esdikçe nesîm-i lutf-ı Sübhân
Merkadleri ola bâğ-ı Rıdvân

Varmak lâzım değıl o câya
Bunu okumak ider kifâye

Maksûd senâlarıdır ancak
Rahmetle du'âlarıdır ancak

İnkâr derûna bulmasun yol
Sıdk ile muhabbet-i evliyâ ol

Çün kim idesin veliyi ikrâr
Hâzır bu velileriñ nesi var

İnkârıfî ise nefice hâli
Tekzîb-i selef olur makâli

Her birisi bir veli-i âğâh
Râzî ola cümlesinden Allah